

KREDİ KARTI ÜYELİK AİDATI HAKKINDA BİR YÜKSEK MAHKEME KARARI İNCELEMESİ

A SUPREME COURT DECISION REVIEW ABOUT THE CREDIT CARDS MEMBERSHIP FEES

Doğukan ALGAN*

Özet: Bu çalışmada, taraflarından birini tüketicinin oluşturduğu kredi kartı üyelik sözleşmelerinde, bankaların kredi kartı üyelik aidatı talebi ele alınmıştır. Tüketici ile banka arasındaki sözleşme banka standart sözleşmesi olup, içeriğinde yer alan kredi kartı üyelik aidatı talebine ilişkin hüküm, genel işlem koşulu olarak vasıflandırılmaktadır. Taraflardan birinin tüketici olması hasebiyle mezkûr düzenleme haksız şart kavramı altında denetime tabi tutulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kredi Kartı Üyelik Sözleşmesi; Üyelik Aida-tı; İltihakî Sözleşme; Standart Sözleşme.

Abstract: In this study, the claim of the credit card membership fee of the banks as set out in credit card membership contracts, in which one of the parties is a consumer, is discussed. The contract between the consumer and the bank is a standard contract and the provision of the claim of the credit card membership fee as laid down within the terms of the contract is described as one of the standardized terms of the contract. Due to the fact that one of the parties to this contract is a consumer, the said term must be subjected to an examination under the concept of unfair term.

Keywords: Credit Cart Membership Contract; Membership Fee; Adhesion Contract; Standart Contract.

I. OLAYIN ÖZETİ

İnceleme konusu Yargıtay kararında,¹ tüketici sıfatını haiz kişi, kendisinden kredi kartı üyelik aidatı adı altında bir bedel alındığı iddiası çerçevesinde bu bedelin iadesi talebiyle Tüketici Sorunları Hakem Heyeti'ne başvuruda bulunmuştur. Tüketici Sorunları Hakem Heyeti'nin alınan ücretin iadesine karar vermesi üzerine kredi kartı çıkarma yetkisine haiz banka, verilen kararın iptalini sağlamak amacıyla dava açmıştır. Davanın yerel mahkemece reddedilmesini takiben karar davacı banka tarafından temyiz edilmiştir.

* Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi.

¹ 13. HD. 11.04.2012, 2012/7979, 2012/9930 (www.legalbank.net).

II. ÇÖZÜMLENMESİ GEREKEN HUKUKİ PROBLEM

İnceleme çerçevesinde izah olunan olay ve yargı mercilerinin görüşleri dikkate alındığında karşımıza iki aşamalı bir hukuki problem çıkmaktadır. İlk olarak bankalar ile tüketiciler arasında akdedilen kredi kartı üyelik sözleşmesinin hukuki niteliğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Söz konusu hukuki ilişki çerçevesinde bankalarca talep edilen kredi kartı üyelik aidatının Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan genel işlem koşulları kavramı ile 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında düzenlenen haksız şart kavramı dikkate alınmak suretiyle değerlendirilmesi ve mezkûr mesele açısından Türk Ticaret Kanunu'nun 20. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı sorununun çözümlenmesi gerekmektedir.

III. MERCİLERİN ÇÖZÜM TARZI

A. YEREL MAHKEMENİN KARARI

Kredi kartı çıkarma yetkisine haiz banka, Tüketici Sorunları Hakem Heyeti'nin menfi yönde vermiş olduğu kararın iptaline yönelik dava açmıştır. Mezkûr davada yapılan yargılamada yerel mahkeme, davalı kendisinden alınan kredi kartı üyelik aidatının, külfete soktuğunu ifade etmiş olup, bu hususun kendisi ile müzakere edilerek kararlaştırıldığının ispat edilemediğini belirtmiştir. Bu çerçevede yerel mahkeme, kredi kartı üyelik aidatı adı altında tüketiciden bir bedel alınacağına ilişkin olarak kararlaştırılan sözleşme hükmünün haksız şart teşkil ettiğini kabul ederek davanın reddine karar vermiştir.

B. YARGITAY 13. HUKUK DAİRESİNİN KARARI

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi davacının temyiz itirazlarını dikkate alarak, yerel mahkeme kararını usul ve yasaya aykırı bulmuş ve bozmuştur. Bozma kararında, taraflar arasında kurulan özel hukuk ilişkilerinin sözleşme serbestisi ilkesi temelinde şekillendiği ifade edilerek, banka ile tüketici arasında kurulan sözleşmenin bir iltihakî sözleşme olmadığı düşüncesine yer verilmiştir. Bu tespit öncülüğünde iltihakî sözleşmeler; kamu hizmeti görmekte olan kamu idare ve müesseseleri ile bunlardan hizmet alan şahıslar arasında kurulan sözleşmeler olarak tanımlanmıştır. Ayrıca iltihakî sözleşmelerin bünyesinde sözleş-

me yapma zorunluluğunu barındırdığı hususu da karar gerekçesinde vurgulanmıştır.

Gerekçede yer verilen bir diğer husus ise; kredi kartı üyelik aidatı adı altında talep edilen bedelin, bankaların bu kartları çıkartarak üstlendikleri risk ve katlandıkları maliyet göz önünde bulundurulduğunda, yerinde olduğu düşüncesidir. Nitekim söz konusu bedelin, bankaların gördükleri hizmetin uygun bir karşılığını isteme hakkı kapsamında değerlendirileceği ifade olunmuştur.

IV. GÖRÜŞÜMÜZ

A.BANKA İLE KART HAMİLİ TÜKETİCİ ARASINDAKİ HUKUKİ İLİŞKİNİN NİTELENDİRİLMESİ

1. Genel Olarak

Kredi kartı sözleşmesi, kredi kartı çıkartmaya yetkili kuruluş ile kredi kartı almak isteyen kişi arasındaki ilişkinin çerçevesini çizmektedir. Kredi kartı sözleşmeleri günümüzde, kredi kartı çıkartmaya yetkili kuruluş tarafından tek taraflı olarak tanzim edilen matbu metinler olarak karşımıza çıkmakla birlikte; sözleşmesel ilişki kredi kartı almak isteyen kişinin matbu olarak düzenlenen kredi kartı sözleşmesini imzalamasıyla kurulmaktadır.²

Kredi kartı sözleşmesi doktrinde şu şekilde tanımlanmıştır: *“Kart çıkaran kuruluş ile kredi kartı almak isteyen kişi arasında kurulan, çerçeve niteliğini haiz kendine özgü yapısı olmakla birlikte sürekli edim içeren bir sözleşme olup, bununla kartı çıkaran kuruluş, kredi kartının üye işyerlerinde nakitsiz ödeme aracı olarak kabul edileceğini ve kart sahibinin yaptığı harcamaları üye işyerine ödeyeceğini, buna karşılık kredi kartı sahibi de kredi kartı ile yapılan harcamaları kart çıkaran kuruluşa ödemeyi taahhüt etmektedir.”*³

2. Kredi Kartı Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Taraflar arasında çeşitli borçların kaynağını teşkil eden hukuki ilişkiyi ifade eden geniş anlamda borç ilişkisi, aslı borçların dikkate

² Hasan İşgüzar, Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri, Ankara 2003, s. 63.

³ İşgüzar, s. 63.

alınması suretiyle nitelendirilmektedir.⁴ Dolayısıyla kredi kartı sözleşmesinin nitelendirilmesi için öncelikle tarafların asli edimlerinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Kredi kartı sözleşmesi ile kart çıkaran kuruluş, sözleşmenin devamı süresince, üye işyerlerinin kredi kartını nakit kullanılmaksızın ödeme aracı olarak kabul etmesi için faaliyette bulunma borcunu üstlenmektedir. Kredi kartı çıkaran kuruluşun üstlendiği bir diğer borç ise, kredi kartı sahibinin üye işyerlerinden yaptığı alışverişlerin tutarının üye işyerlerine ödenmesidir. Buna karşılık, kredi kartı sahibi de kredi kartı vasıtasıyla yaptığı harcamaların tutarını, kredi kartı sözleşmesinde kararlaştırılan şartlar altında, ödeme borcunu üstlenmektedir. Bu çerçevede kart çıkaran kuruluşun borçları, kredi kartı sahibinin borcunun karşılığını teşkil etmektedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 97. maddesinde bu sözleşmeler için "*karşılıklı borç yükleyen sözleşme*" ifadesi kullanılmıştır. Nitekim tarafların borçlarını sürekli bir davranışla ifa edebileceği hususu dikkate alındığında kredi kartı sözleşmesi; sürekli edim içeren ve karşılıklı borç yükleyen bir sözleşme olarak zuhur etmektedir.⁵

Kredi kartı sözleşmesi hukukumuzda herhangi bir yasada düzenlenmiş değildir. Kredi kartı sözleşmesinin içerdiği edimler incelendiğinde kendisine özgü bir sözleşme olduğu sonucuna ulaşılmakla birlikte, kredi kartı çıkaran kuruluşun esas yükümlülüğünün bir iş görme edimi olması Türk Borçlar Kanunu'nun 502. maddesinin 2. fıkrasında yer alan, "*Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan işgörme sözleşmelerine de uygulanır*" hükmüne dayanılarak kredi kartı sözleşmelerinin vekâlet sözleşmesi başlığı altında değerlendirilebileceği sonucunu doğurmaktadır.⁶

⁴ Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 10. Bası, İstanbul 2012, s. 3 vd.

⁵ Hami Şener Oruç, Satış Noktasından Elektronik Fon Transfer Sistemi (EFTPOS) ve Hukuki Niteliği, İstanbul 2000, s. 357.

⁶ İşgüzar, s. 69, "Bu edim yükümlülüklerinde iş görme sözleşmesine (özellikle vekâlete) ilişkin unsurlar yoğunlukla hissedilmektedir. Ayrıca sözleşmenin temelinde bir cari hesap sözleşmesi bulunmakta ve banka kendisine düşen edimleri bu cari hesap sözleşmesi çerçevesinde gerçekleştirmektedir. (...) Ayrıca kart hamilinin verdiği talimatın havale yapısı da gözden uzak tutulmamalıdır. (...) Bütün bu özellikler dikkate alındığında isimsiz (a-tipik) bir sözleşmeyle karşı karşıya olduğumuzu söylemek mümkündür. Bu sözleşmenin değişik unsurlarına niteliğine uygun düştüğü ölçüde, cari hesap, havale, iş görme (vekâlet) ve de

3. 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Kredi Kartı Sözleşmesinin Nitelendirilmesi

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 10/A maddesi kredi kartına ilişkin düzenleme getirmiş olup, tüketici kredisine ilişkin 10. maddenin burada uygulama alanı bulacağı hususunu hüküm altına almıştır. Kredi kartı sözleşmesi ile harcama limiti belirleterek bir hizmet yahut malın temini amacıyla kredi kartı sahibi lehine kredi açılmakta ve bu dayanak noktasından hareketle kredi kartının ödeme aracı olma işlevinin yanı sıra kredi sağlama işlevini de bünyesinde barındırdığı sonucuna ulaşılmaktadır.⁷ 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un mezkûr sözleşmeye uygulanabilmesi için kredi kartı sahibinin tüketici sıfatını haiz olması ve kredi kartı ile temin edilen mal yahut hizmetin ticari ve mesleki olmayan amaçlar ile edinilmiş olması gerekmektedir.⁸

İnceleme konusu kararda, kredi kartlarının kart çıkaran kuruluş açısından bir riski barındırması ve maliyetinin bulunması sebebiyle kart hamili tüketiciden kredi kartı üyelik aidatı alınmasının yerinde olduğu ileri sürülmüştür. Kredi kartının kart çıkaran kuruluş açısından bir riski barındırması, kredi kartının kredi sağlama işlevinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu durumun açıklığa kavuşturulması kredi kavramının izahı ile mümkün olacaktır.

Kredi, bir miktar paranın kullanımının devrini içerecek şekilde "nakdi", bir başkası lehine sorumluluk yüklenilmesi suretiyle "gayrinakdi" ve taksitle bir mal satmak yoluyla "mal" kredisi olarak sınıflandırılabilir olan hazır bir satın alma gücünden belli bir süreyle başka bir kimse lehine vazgeçilmesi halidir.⁹ Bireyler lehine satın alma gücü sağlayan bu üç tür kredi, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 48. maddesinde bankalar açısından bir risk üstlenilmesi durumu şeklinde izah edilmiştir.¹⁰ Nitekim kredi kartı çıkaran kuruluş, kart hamili le-

kredi açma sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekecektir" Şener, s. 355.

⁷ İşgüzar, s. 155.

⁸ Şebnem Akipek, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Kredi Kartları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 2003, S. 3, C. 52, s. 111.

⁹ Erden Kuntalp, "Yargıtay Kararları Işığında Kredi Kartı", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, S. XIII, 5-6 Nisan 1996, s. 277.

¹⁰ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 48. maddesinde şu ifadelerle yer verilmiştir:

hine satın alma gücü sağlamak amacıyla bir üçüncü kişiye karşı borç altına girerek kart hamilinin yapacağı mal yahut hizmet alımlarının bedellerini ödemeyi yüklenmek suretiyle gayrinakdî bir kredi olanağı yaratmaktadır.¹¹ Keza Yargıtay kararlarında da, kart çıkaran kuruluşun kart hamiline, üçüncü kişiye ödeme yapacağı hususunda garanti verdiği saptamasında bulunularak üstlenilen risk dolaylı şekilde ifade edilmiştir.¹² Kanaatimizce, kart çıkaran kuruluşun üstlenmiş olduğu risk ve maliyet çerçevesinde bir ücret talebinde bulunması yerinde olup, sonraki süreçte ilgili kanun hükümleri dikkate alınmak suretiyle, mezkûr ücret talebinin tek taraflı düzenlenen kredi kartı üyelik sözleşmesinde ileri sürülmesinin hukuka uygun olup olmadığı meselesi ele alınacaktır.

İncelemeye konu karar açısından, kredi kartı sahibi tüketici ile kredi kartını çıkaran kuruluş olan banka arasında akdedilen sözleşmeye tüketici kredisine ilişkin hükümlerin uygulanması söz konusu olmakla birlikte, kararda da değinildiği üzere, işbu sözleşme sürekli edim içeren ve karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmedir. Bu çerçevede kredi kartı sözleşmesinden kaynaklanan hukuki uyuşmazlığın çözümüne ilişkin olarak 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un hükümleri ile bu kanuna nazaran sonraki yürürlük tarihli genel kanun niteliğindeki 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun genel işlem şartlarına ilişkin hükümleri uygulama alanı bulacaktır.¹³

"Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır."

¹¹ Kuntlap, s. 278, Şener, s. 361.

¹² "Öbür yandan banka provizyon almak suretiyle ya da belli limit altındaki miktarlar için işyeriyle yaptığı anlaşma suretiyle provizyon istemeksizin ödemeleri güvence altına almaktadır. Bir başka deyişle, müşteriye karşı garanti etmektedir" 19. HD., 12.07.1994, 1993/6656, 1994/7631 (www.legalbank.net); "Banka ile müşterisi arasındaki ilişkide, banka provizyon almak suretiyle ya da olaya özgü 400.000 lira altında işyerleriyle yaptığı anlaşma uyarınca provizyon istenmesine gerek olmadan ödemeleri güvence altına almaktadır. Bir başka deyişle ödemeyi müşteriye karşı garanti etmektedir" 19. HD., 02.06.1994, 1993/5800, 1994/5618 (www.legalbank.net).

¹³ Önceki yürürlük tarihli özel yasa ile sonraki yürürlük tarihli genel yasa arasında

B. 4077 SAYILI TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN ve 6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU ÇERÇEVESİNDE KONUNUN İNCELENMESİ

1.Kredi Kartı Aidatı Talebinin İltihakî Sözleşmeler, Standart Sözleşmeler, Genel İşlem Koşulları ve Haksız Şart Kapsamında Değerlendirilmesi

a. Genel Olarak

Özel hukuk çatısı altında akdedilen sözleşmelerde irade serbestisi prensibi hâkim olmakla birlikte, bu serbesti Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesi¹⁴ çerçevesinde değerlendirilmektedir. Diğer bir deyişle sözleşme özgürlüğü her ne kadar hâkim prensip addediliyor olsa da, söz konusu özgürlüğün tek taraflı olarak kullanıldığı durumlar da mevcuttur. Nitekim istisnaî kanun hükümleri, iltihakî sözleşmeler, standart sözleşmeler ve genel işlem koşulları bu durumlar dâhilinde yer almaktadır.

Sözleşme özgürlüğünün temelinde tarafların iradesinin serbestçe oluşması amaçlanmakta ve bu minvalde sözleşmenin hükümlerinin taraflarca tartışılarak tayin edildiği varsayımında bulunmaktadır. Ancak sosyal yaşantıda genellikle, sözleşme hükümleri taraflardan birinin önceden belirlemesi suretiyle ortaya konmakta ve sözleşme özgürlüğü ortadan kaldırılmaktadır. Bu sebeple iltihakî sözleşme, standart sözleşme ve genel işlem koşulu ile haksız şart kavramlarının tanımlanmasını takiben, aralarındaki nüans izah edilmeye çalışılarak, inceleme konusu kararın gerekçesi irdelenecektir.

---

bir çelişkinin bulunması durumunda önceki özel yasa, sonraki genel yasa yürürlükten kaldırmayacaktır. Böylece, sonraki genel yasanın kurallarının düzenlediği hususlarda bu yasa uygulanacaktır. Ancak sonraki genel yasanın düzenlemediği ve düzenlediği hususlara aykırılık oluşturmayan konularda, önceki özel yasanın uygulanmasına devam edilecektir. Bu çerçevede sonraki genel yasanın bünyesinde o konuya ilişkin özel bir kural olup olmadığına dikkat edilmesi gerekir. Keza sonraki genel yasa o konuya ilişkin olarak özel bir kural içeriyorsa, bu kural önceki özel yasa hükmüne nazaran öncelikle uygulanacaktır.

¹⁴ Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinin 1. fıkrasında şu ifadelerle yer verilmiştir: "Kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür."

b. İltihakî Sözleşmeler

İltihakî sözleşmeler, sözleşmenin bütün hükümlerinin önceden bir tarafça belirlendiği, diğer tarafın sözleşmenin içeriği veya koşulları üzerinde görüşüp tartışmadığı ve sözleşmeyi kendisine önerilen şartlarda kabul etmekten yahut sözleşmeyi yapmaktan vazgeçmekten başka seçeneğinin bulunmadığı sözleşmelerdir.¹⁵ İltihakî sözleşmelerin genellikle; su, elektrik, doğalgaz gibi kamu hizmeti niteliğindeki edimleri bünyesinde barındırdığı kabul edilmekte olup, banka ile yapılan sözleşmelerin genel işlem koşullarına yollama yapılan sözleşmeler olduğu ileri sürülmektedir.¹⁶ Bu çıkarıma paralel olarak Yargıtay 3. Hukuk Dairesi bir kararında iltihakî sözleşmeleri şu şekilde tanımlamıştır: *“Bir kamu hizmeti ifa edip hukuken veya eylemli olarak (fülen) tekel durumu arz eden ve halkın bağlanması gereken (nakliye müesseseleri, elektrik, havagazı ya da PTT, su işletmeleri gibi) teşebbüslere ait formüle edilmiş sözleşmelerdir.”*¹⁷

İltihakî sözleşmeler açısından kamu hizmeti ifa etmeyi üstlenmiş olan taraf aynı zamanda sözleşme yapma zorunluluğunu da bünyesinde barındırmaktadır.¹⁸ Oysaki inceleme konusu kararda da belirtil-

¹⁵ Oğuzman/Öz, s. 26, Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Bası, Ankara 2012, s. 214.

¹⁶ Oğuzman/Öz, s. 26, Banka ile yapılan sözleşmelerin iltihakî sözleşme teşkil ettiğine ilişkin olarak bkz.: Eren, s. 214; İşgüzar, s. 179.

¹⁷ 3. HD. 02.06.1998, 4263/6098 (www.legalbank.net); Aynı yönde bkz.: 4. HD., 16.06.1975, 3743/7667 (www.legalbank.net); “Muayyen bir bedel mukabilinde ve bazı şartlar altında istifade edilen hizmetlerde umumilik vasfa olmayıp akti bir mahiyet vardır, Fertlerin muayyen şartlara intibak etmek ve bir bedel vermek suretiyle istifade ettiği bu nevi akitler iltihakî akitlerdir. Taraflardan biri olan idarenin evvelden bir takım şarttan ihzar ile bunları bir icap şeklinde umuma arz ve ferdin de bu şartları zımnen kabul suretiyle hizmetten istifade etmesi şeklinde tecelli eden ve hususî hukuk sahasında sigorta ve nakliye mukaveleleri gibi emsali bulunan bu akitler de onların tamamen aynıdır. Bunlar bilhassa ticarî veya sınaî mahiyeti daha kuvvetli görülen teşebbüsler olup demiryolları, tramvay ve diğer nakli vasıtaları, su, havagazı, telefon ve radyo gibi faaliyetler bu sınıfa dâhil bulunmaktadır” İBK, 05.04.1994, 4/12 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁸ Murat Aydoğdu, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Düzenlenen Genel İşlem Koşullarının Konu Bakımından Uygulama Alanı, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 2, 2011, s. 7 vd. “Teşebbüsün, yerine getirmekle yükümlü bulunduğu kamu hizmeti gereğince icap, genel ve devamlı bir nitelik taşır, herkes her zaman böyle bir icabı kabul edebilir. Bu itibarla teşebbüs, icabı kabul eden bir özel ya da tüzel kişi ile (eğer o kişi gerekli şartları haiz ise) sözleşme yapmaktan kaçınmaz ve hele tekel durumunun kötü niyetle istismarı niteliğinde şartlar ileri süremez” 4. HD. 20.03.1980, 1671/3675 (www.legalbank.com).

diği üzere, bankalar ekonomik amaçlar doğrultusunda kurulmuş olan ve kâr sağlama amacı çerçevesinde hizmet veren müesseselerdir. Dolayısıyla kanaatimizce bankalar tarafından tek taraflı olarak düzenlenen sözleşmelerin iltihakî sözleşme niteliğinde olduğunu ileri sürmek yerinde değildir. Keza iltihakî sözleşmelerin konusunu insanlar açısından vazgeçilmez nitelikte olan ve zorunluluk teşkil eden, yani ihtiyaç düzeyine ulaşmış şeyler oluşturmaktadır.¹⁹ Bu çerçevede kredi kartının ihtiyaç teşkil ettiği yahut vazgeçilmez nitelikte olduğunun kabulü mümkün değildir.

c. Standart Sözleşmeler ve Genel İşlem Koşulları

Tek taraflı olarak sözleşme hükümlerinin belirlendiği durumlardan olan iltihakî sözleşmelerin uygulama alanı belli başlı kabuller çerçevesinde kısıtlanmıştır. Bu durum içeriğinin tamamı veya bir kısmı önceden matbu olarak düzenlenen diğer sözleşmelerin standart sözleşme olarak isimlendirilmesi suretiyle aşılmaktadır. Banka standart sözleşmeleri, içeriğinin tamamının yahut bir kısmının önceden banka tarafından düzenlendiği ve kuruluşu için diğer tarafın imzalamasının yeterli olduğu sözleşmelerdir.²⁰ Söz konusu sözleşmeler, içeriğinde genel işlem koşullarını barındırmakta yahut genel işlem koşullarına doğrudan atıfta bulunmaktadır.²¹ Genel işlem koşulları²² ise Türk

¹⁹ “Sanayileşmenin sonucu olarak ve gelişen toplumsal yaşam nedeniyle ortaya çıkan iltihakî sözleşmeler toplum hayatını büyük ölçüde etkilemektedir. Elektrik su telefon vs. gibi ihtiyaçların temini için düzenlenen bu sözleşmelerin içerik ve şartları taraflardan biri tarafından hazırlanır. İhtiyaç sahibi tarafından bu sözleşmelerin içerik ve şartlarının görüşülmesi ve tartışılması olanağı yoktur. Sunulan hizmetten yararlanmak zorunda olan tarafın seçeneği yoktur. Şartları ve sözleşme içeriğini ya kabul edecektir. Veya bu hizmetten yararlanmaktan vazgeçecektir” 13. HD. 28.09.2000, 6801/7597 (www.legalbank.net); Aynı yönde bkz.: 13. HD., 25.03.2003, 2002/14168, 2003/3469 (www.legalbank.net); 13. HD., 19.12.2005, 11148/18836 (www.legalbank.net).

²⁰ İbrahim Kaplan, *Banka Sözleşmeleri Hukuku*, C. I, Ankara 1996, s. 76; Cemal Oğuz, “Standart Sözleşmelerin BK. 21 İle 99/2 ve 100/3 Hükümlerine Göre Hâkim Tarafından Kontrolü”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 1998/1, s. 25, Aydoğdu, s. 6 vd.

²¹ İşgüzar, s. 180, “Standart sözleşmeler, içeriğini kısmen veya tamamen genel işlem koşullarının oluşturduğu, tarafların karşılıklı müzakereleri sonucu değil, aksine, taraflardan biri veya üçüncü kişi tarafından önceden hazırlanmış hükümlerin kullanıldığı sözleşme tipi olarak tanımlanmakta olup (...)” 13. HD., 26.02.2013, 924/4474 (www.legalbank.net).

²² Doktrinde ise genel işlem koşulları, “gelecekte yapılacak aynı türdeki çok sayıda sözleşmenin içeriğini oluşturmak üzere önceden tek yanlı olarak genel ve soyut

Borçlar Kanunu'nun 20. maddesinde düzenlenmiş olup, "(...) bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir" şeklinde tanımlanmıştır.²³

İnceleme konusu karar açısından, akdedilen kredi kartı üyelik sözleşmesi genel işlem koşulları içeren bir banka standart sözleşmesidir.²⁴ Mezkûr sözleşmenin taraflarından birinin tüketici olması, sözleşmede yer alan genel işlem koşullarınının 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un "Sözleşmedeki Haksız Şartlar" başlıklı 6. maddesi çerçevesinde ele alınmasını gerektirmektedir.²⁵ Dolayısıyla olayımızda, genel işlem koşulu mahiyetinde olan kredi

---

biçimde hazırlanan ve sözleşmenin kuruluşunda taraflardan birinin dayandığı, görüşülmeden sözleşmenin içeriğine dâhil olmasını istediği sözleşme koşulları" şeklinde tanımlanmıştır: Ayşe Havutçu, Açık İçerik Denetimi Yoluyla Tüketicinin Genel İşlem Şartlarına Karşı Korunması, İzmir 2003, s. 74; Ayrıca bkz.: Eren, s. 214; Hüseyin Hatemi / Emre Gökyayla, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 2. Bası, İstanbul 2012, s. 60; Genel işlem koşulları ile ilintili diğer hükümlere ilişkin bkz.: Aydoğdu, s. 3 vd.

²³ A. Lâle Sirmen, "Tüketici Sözleşmelerindeki Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi", Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, 8 Nisan 2014, s. 111 vd.; Aydoğdu, s. 12 vd.; Ayrıca bkz.: Umut Yeniocak, Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Genel İşlem Koşullarının Yargısal Denetimi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 107, 2013, s. 78 vd.; Mustafa Sencer Kara, Genel İşlem Şartlarına İlişkin Haksız Rekabet Hükümleri, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 731; Başak Görgeç, Genel İşlem Koşullarının Kişilik Hakkı Kapsamında Değerlendirilmesi, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 1, s. 404 vd.

²⁴ İşgüzar, s. 186; Standart sözleşmelerin kontrolüne ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz.: Oğuz, s. 31 vd.; İbrahim Kaplan, "Banka Standart Sözleşmeler ve Banka Genel İşlem Şartları", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XVI, S. 2, Aralık 1991, s. 56 vd.; Erden Kuntalp, "Bankalar Ve Genel İşlem Koşulları", Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, 8 Nisan 2011, s. 90 vd.

²⁵ Sirmen, s. 110; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un "Sözleşmedeki Haksız Şartlar" başlığı altında düzenlenen 6. maddesine değindiği bir kararında şu ifadelere yer verilmiştir: "Bu açık hüküm karşısında, standart sözleşmelerde yer alan genel işlem koşullarından haksız olanlarının tüketici için bağlayıcı olmadığı kuşkusuzdur. Şu halde hükmün uygulanması alanı, diğer bir ifadeyle haksız şartın tüketiciyi bağlamamasının koşulları, standart bir sözleşmede genel işlem koşullarının bulunması ve bunun tüketici aleyhine haksız şart içermesidir. Genel işlem şartlarının unsurları ise, ekonomik açıdan daha güçlü olan tarafça önceden tek yanlı olarak hazırlanıp belirlenerek tüketiciyle müzakere edilmemesi, genel ve soyut nitelikte olması ve çok sayıda sözleşme için önceden hazırlanmasıdır" HGK., 28.03.2012, 13-23/255 (www.legal-bank.net)

kartı üyelik aidatı talep edilmesine ilişkin sözleşme hükmünün haksız şart teşkil edip etmediği meselesi incelenerek bir değerlendirme yapılmalıdır.

d. Haksız Şart

Haksız şart, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesinin 1. fıkrasında, *"Satıcı veya sağlayıcının tüketiciyle müzakere etmeden, tek taraflı olarak sözleşmeye koyduğu, tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde iyi niyet kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme koşulları"* şeklinde tanımlanmıştır.²⁶ 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında yapılan tanımda "kredi veren" ibaresine yer verilmemiş olup, bu kanuna dayanılarak hazırlanan Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik'te yer verilen haksız şart tanımında bu eksiklik giderilmek istenmiştir.

Genel işlem koşulları içerisinde yer alan *"haksız şartların"* yaptırımı 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesinin 2. fıkrasında, *"Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu her türlü sözleşmede yer alan haksız şartlar tüketici için bağlayıcı değildir"* denilmek suretiyle izah edilmiş olup, bu hüküm 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan dürüst davranma ilkesinin somut bir uygulaması mahiyetindedir.²⁷

İncelemeye konu karar açısından, tüketiciden kredi kartı aidatı talep edilmesine ilişkin genel işlem koşulunun haksız şart sayılabilmesi için üç unsurun varlığı gerekmektedir. Bu unsurlar; söz konusu koşulun tüketici ile müzakere edilmemiş olması, bankanın söz konusu koşulu tek taraflı olarak sözleşmeye koymuş olması ve bu koşulun iyiniyet kuralına aykırı düşecek şekilde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olması şeklinde izah edilebilecektir.

²⁶ Sirmen, s. 122; Haksız şart kavramının aslında "kötüye kullanılabilir sözleşme şartları veya hükümleri" şeklinde algılanması gerektiğine ilişkin bkz.: M. İlhan Ulusan, "Genel İşlem Şartlarında ve Özellikle Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Haksız Şartlara İlişkin İçerik Denetimi", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, İstanbul Aralık 2004, S. 1-2, C. 3, s. 35.

²⁷ İlgüzar, s. 188.

Yukarıda izah edilen unsurların banka standart sözleşmeleri açısından değerlendirilmesinde 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesinin 3. fıkrası önem arz etmektedir. Nitekim söz konusu hükümde, *"Eğer bir sözleşme şartı önceden hazırlanmışsa ve özellikle standart sözleşmede yer alması nedeniyle tüketici içeriğine etki edememişse, o sözleşme şartının tüketiciyle müzakere edilmediği kabul edilir"* ifadesine yer verilmek suretiyle banka standart sözleşmeleri açısından, tüketici ile müzakere edilme koşulu ile kredi kartı üyelik aidatına ilişkin hükmün tek taraflı olarak sözleşmeye konulmuş olması hususu incelenmeksizin bu koşulun iyiniyet kuralına aykırı düşecek şekilde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olup olmadığına bakılması gerekecektir.²⁸

İnceleme konusu kararda, tüketiciden kredi kartı üyelik aidatı talep edilmesine ilişkin sözleşme hükmünün iyiniyet kuralına aykırılık teşkil edecek şekilde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olup olmadığı meselesi, Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmeliğin 6. maddesinin 2. fıkrasında yer alan; *"Bir sözleşme şartının haksızlığı değerlendirilirken, sözleşme konusu olan mal veya hizmetin niteliği, sözleşmenin yapılmasını sağlayan şartlar ve/veya onun bağlı olduğu sözleşmelerin tüm şartları dikkate alınır"* ifadesi göz önünde bulundurularak ele alınmalıdır.

Bu çerçevede *"mal veya hizmetin niteliği"* ifadesinin, sözleşme şartlarının, barındırdığı hükümlerin içeriği itibariyle tarafların hukuk alanlarında yapacağı etki olarak anlaşılması gerekmektedir.²⁹ Nitekim kart çıkaran kuruluş; kredi kartı sahibine mal yahut hizmet temini için üye işyerleri sağlamak, kredi kartı sahibi adına kredi kartı düzenlemek ve kredi kartının kullanılmasının yasaklanması halinde bu durumu üye işyerine bildirmek borçları altına girmektedir. Kredi kartı sahibi ise; sözleşmede kararlaştırılan giriş ve üyelik aidatının ödenmesi ile kredi kartı ile yapılan harcama tutarını ödeme borcunu üstlenmektedir. Taraflar arasındaki edimler dikkate alındığında, inceleme konusu kararda da izah edildiği üzere, bankalar ekonomik amaçlar doğrultusunda faaliyet gösteren kuruluşlar olup, kredi kartı hizmeti ile bir riski ve

²⁸ Aydoğdu, s. 31.

²⁹ Ülusan, s. 39.

maliyeti üstlenmiş vaziyettedirler.³⁰ Kredi kartının bir ödeme aracı olması haricinde kredi sağlama işlevini de barındırması üstlenilen riskin hukuki ilişkideki somut görünümü olarak tezahür etmektedir. Dolayısıyla taraflar arasındaki edim dengesi dikkate alındığında, bankanın kredi kartı üyelik aidatı adı altında talep etmiş olduğu ücrete ilişkin sözleşme hükmünün haksız şart teşkil ettiğini söylemek güçtür.³¹

³⁰ Kuntalp, Banka, s. 87 vd.

³¹ “Öte yandan sözleşmede üyelik ücreti alınacağıının kararlaştırıldığı da sabittir. Davacı, davalıya ait kredi kartını kullanması nedeniyle, davalı banka tarafından bildirilen ücreti, sözleşmede hüküm olsun ya da olmasın ödemekle yükümlüdür. Bir başka deyişle, davalı banka üyelik ücreti ödenmeden kart verme yükümlülüğünde olmayıp, sözleşmedeki buna dair kararlarında haksız şart niteliğinde bulunmamaktadır” 13. HD., 05.04.2011, 2010/13722, 2011/5258 (www.legalbank.net); “Sözleşme özgürlüğü yasalarca güvence altına alınmış olup, bu özgürlüğün ancak kamu yararı ile sınırlandırılabilmesi kabul edilmiştir. Kural olarak herkes dilediği sözleşmeyi yapmakta serbest olduğu gibi, istemediği bir sözleşmeyi sürdürmek zorunda da değildir. Bunun istisnası “iltihaki sözleşmeler” olarak adlandırılan kamu hizmeti görmekte olan (Elektrik, su işletmeleri gibi) kamu idare ve müesseseleri ile bunlardan hizmet alan şahıslar arasında kurulan sözleşmelerdir. Bu tür sözleşmelerde kamu idare ve müesseseleri kâr amacından ziyade kamu hizmeti görmekle yükümlü olduklarından talep eden her şahısla sözleşme yapma zorunlulukları vardır. Bankalar bunun aksine kâr amacıyla kurulan müesseselerdir. Bu yüzden gördükleri hizmetin karşılığını da isteyebilirler. Ayrıca çok sayıda banka bulunduğu göre de, davacı kendi yükümlülüklerini yerine getirmek kaydıyla dilediği bankadan kredi kartı kullanma imkânına da sahiptir. Bu durumda davacı ile davalı banka arasındaki sözleşmenin iltihaki bir sözleşme olmadığı kabul gerekir. Bankalar gördükleri hizmetin uygun bir karşılığını istemek hakkına sahiptir. Kredi kartı hizmetinin banka için riski bulunduğu gibi bir maliyeti de bulunmaktadır. Bankanın bu maliyeti kredi kartı kullanıcılarına yansıtması doğaldır. Bankaların 5464 sayılı Yasa’nın 25. maddesi gereğince belirledikleri bu ücreti kart kullanıcılarından istediklerinde, bunu ödemeye yanaşmayan kişilerle sözleşme yapmaya zorlanamayacakları gibi, mevcut sözleşmeleri de bundan sonra sürdürmeye zorlanamazlar. Taraflar arasında mevcut sözleşme hükümlerine göre davalı bankanın davacıdan üyelik ücreti isteminin kabul edilmemesi nedeniyle sözleşme özgürlüğü çerçevesinde aralarındaki sözleşmeyi feshetmesi ve kredi kartını kullanıma kapatmasına engel bir hüküm de bulunmamaktadır. Bu durumda davanın reddine karar verilmesi gerekirken aksine düşüncelerle yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir” 13. HD., 07.02.2011, 2010/3958, 2011/1717 (www.legalbank.net); Aksi yöndeki kararlar için bkz.: “Somut uyuşmazlıkta olduğu gibi haksız şart niteliğinde olduğu kabul edilen ve tüketiciden kredi kartı ücreti, kredi kartı aidatı vb. isimler altında alınan bedelleri tüketicinin bir süre ödemesi, sözleşmedeki haksız şarta icazet verdiği ve bundan sonra da ödemeye devam edeceği anlamına gelmez. Kredi kartı hamili belli bir süre ödeme yaptıktan sonra, haksız şart niteliğinde olan sözleşme hükmüne uygulanması gereken “haksız şartın bağlayıcı olmayacağına” ilişkin müeyyide gereği talepte bulunabilir. Hal böyle olunca tüketici haksız şart niteliğinde olan kredi kartı aidatını bir süre ödedikten sonra gelecek dönemler için sözleşmedeki hükmün haksız şart olması nedeniyle ileriye yönelik olarak talepte bulunabileceği

Göz önünde bulundurulması gereken diğer bir husus ise “sözleşmenin yapılmasını sağlayan şartlar” olarak ifade edilmiştir. Bu değerlendirme çerçevesinde salt olarak sözleşme içeriğinin dikkate alınması yeterli olmayıp, tarafların sözleşmenin kurulması aşamasında içinde buldukları hal ve şartlar ile taraf menfaatleri ve sözleşmenin kurulmasına eşlik eden tüm olguların gözetilmesi gerekmektedir.³² İnceleme konusu kararda sözleşme serbestisi ilkesine vurgu yapılmak suretiyle çok sayıda banka bulunduğu ve bireyin diğer bankalarla da kredi kartı üyelik sözleşmesi akdedebileceği ifade edilmiştir. Kredi kartı kullanımının sosyal yaşantı açısından bir zorunluluk teşkil etmediği gerçeği tarafın söz konusu sözleşmeyi akdetmesinde herhangi bir zorlayıcı neden olmadığını da ortaya çıkartmaktadır.

Son olarak bir sözleşme şartının haksızlığı değerlendirilirken sözleşmede yer alan diğer şartların da dikkate alınması gerekmektedir. Aslında bu inceleme, “mal veya hizmetin niteliği” başlığı altında, sözleşmede yer alan şartların tarafların hukuk alanına ne şekilde etki edeceğine yönelik olarak yapılan inceleme ile paralellik teşkil etmektedir. Bu minvalde, Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmeliğin 6. maddesinin 3. fıkrasında yer alan, “Şartların haksızlığının takdirinde, bu şartlar açık ve anlaşılır bir dille kaleme alınmış olmak koşuluyla, gerek sözleşmeden doğan asli edim yükümlülükleri arasındaki, gerekse mal veya hizmetin gerçek değeri ile sözleşmede belirlenen fiyatı arasındaki dengeye ilişkin bir değerlendirme yapılamaz” hükmü dikkate alınarak taraflar arasındaki menfaat dengesi irdelenmelidir. İnceleme konusu kararda,

---

gözetilmeksizin aksine düşüncelerle bu talebin iyiniyet kurallarına aykırılık teşkil edeceğine dair mahkeme kararı usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir” 13. HD., 13.10.2011, 5605/14474 (www.legalbank.net); “Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında taraflar arasındaki sözleşme incelendiğinde; sözleşmenin davacı banka tarafından matbu, standart olarak hazırlanıp boş olan kısımların rakam, isim ve adresler yazılarak doldurulduğu, sözleşmenin on iki punto koyu siyah harflerle düzenlenmediği görülmektedir. Davacı, tüketici aleyhine olan ve tüketiciyi kart kullanımı ücreti adı altında bir külfete sokan sözleşme hükmünün tüketici ile ayrıca müzakere edilerek kararlaştırıldığını iddia ve ispat edememiştir. Böyle olunca sözleşmedeki kredi kartı üyelik ücreti alınacağına dair hükmün açıklanan yasa ve yönetmelik hükümleri karşısında haksız şart olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla davalı bankanın bu sözleşme hükmüne dayalı olarak kredi kartı kullanıcısı davacıdan ücret istemesi olanaklı değildir” 13. HD. 12.10.2009, 12552/11294 (www.legalbank.net).

32 Uluşan, s. 39.

kredi kartı üyelik aidatı alınmasına ilişkin hükmün, anlaşılabilirlik arz edecek mahiyette sözleşmede yer aldığı belirtilmiş olup, bu çerçevede edimler arasındaki menfaat dengesine ilişkin bir değerlendirme yapılması isabetli olmayacaktır.

2. Kredi Kartı Üyelik Aidatı Talebinin Mevzuattaki Diğer Yansımaları

Bankalar tarafından talep edilen kredi kartı üyelik aidatı, açık bir şekilde çeşitli kanun, yönetmelik ve tebliğler aracılığıyla düzenleme alanı bulmuştur. Nitekim 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 13. maddesinin 2. fıkrasında, "*Kart çıkaran kuruluşlar, kredi kartlarına uyguladıkları faiz, gecikme faizi, yıllık ücret ve her türlü komisyon oranları ile istenilen diğer bilgileri kamuoyuna yayınlanmak üzere aylık olarak Kuruma iletir*" hükmüne yer verilerek banka tarafından ücret alınabileceği ifade edilmiştir. Keza 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 24. maddesinin 4. fıkrasında, "*Kart hamilinin yaptığı işlemler nedeniyle, sözleşmede yer almayan faiz, komisyon veya masraf gibi adlar altında hiçbir şekil ve surette ödeme talep edilemez ve kart hamilinin hesabından kesinti yapılamaz*" ifadesine yer verilerek, sözleşmede kararlaştırılmış olması şartıyla ücret alınabileceği bir kez daha vurgulanmıştır.³³ Buna ek olarak Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının 2006/1 sayılı Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Hesapları Kar ve Zarara Katılma Oranları İle Kredi İşlemlerinde Faiz Dışında Sağlanacak Diğer Menfaatler Hakkında Tebliğ'in³⁴ 4. maddesinin 1. fıkrasında, "*Banka-*

³³ Nitekim 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'na dayanılarak hazırlanan Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik'te de paralel düzenlemelere yer verilmiştir. Yönetmeliğin 17. maddesinin 5. fıkrasında, "*Sözleşmeye bağlı olarak kart hamillerinden alınabilecek ücret, komisyon, masraf ve vergilerin neler*

olacağına dair açıklamaların ve bunların tutarlarının ve sözleşmede yer alan ücret, komisyon, masraf ve vergiler dışında kart hamilinden herhangi bir isim altında ödeme talep edilemeyeceği ve hesabından kesinti yapılamayacağına" ilişkin hükümlerin kredi kartı sözleşmesinde yer alacağı hususu düzenlenmiştir. Buna ek olarak Yönetmeliğin 19. maddesinin 1. fıkrasının (ı) bendinde, "*Kredi kartlarına ilişkin olarak ilgili hesap özetinde tahakkuk ettirilen yıllık ücret, faiz ve diğer her türlü ücret ve komisyon tutarlarına*" ilişkin bilgilerin kart hamillerine gönderilecek hesap özetlerinin içeriğine yazılması zorunluluğu hüküm altına alınmıştır.

³⁴ RG, 09.12.2006, Sayı 26371.

larca, reeskont kaynaklı krediler dışındaki kredilere uygulanacak faiz oranları ile faiz dışında sağlanacak diğer menfaatlerin ve tahsil olunacak masrafların nitelikleri ve sınırları serbestçe belirlenir” ifadesine yer verilmiş olup, bankalarca diğer menfaatler başlığı altında istenecek ücretlerin serbestçe belirleneceği hususu vurgulanmıştır.

Bankalar tarafından kredi kartı aidatının istenebileceğine ilişkin getirilen bu düzenlemeler haksız şart çerçevesinde yapılan inceleme ile içeriksel olarak paralellik oluşturmaktadır. Nitekim 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nda kredi kartı aidatına ilişkin talebe sözleşmede açıkça yer verilmesi gerektiği öngörülmüş olup, aksi halde kart hamilinden herhangi bir talepte bulunulamayacağı belirtilmiştir. Her ne kadar kredi kartı üyelik sözleşmesine kart aidatı talebine ilişkin bir hüküm konulabilecek olsa da, mezkûr hükmün genel işlem koşullarına ve haksız şarta ilişkin getirilen düzenlemeler çerçevesinde ele alınması gerekecektir.

Kredi kartı üyelik aidatı talebinin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 55. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendinde yer alan “Dürüstlük kuralına aykırı işlem şartları kullanmak. Özellikle yanıltıcı bir şekilde diğer taraf aleyhine; 1. Doğrudan veya yorum yoluyla uygulanacak kanuni düzenlemeden önemli ölçüde ayrılan veya 2. Sözleşmenin niteliğine önemli ölçüde aykırı haklar ve borçlar dağılımını öngören, önceden yazılmış genel işlem şartlarını kullananlar dürüstlüğe aykırı davranmış olur.” ifadeleri eşliğinde bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir. Bu düzenleme temelde bir içerik denetimi kuralı getirme amacını taşımamakta daha ziyade haksız rekabet olgusu yaratmaktadır.³⁵ Genel işlem koşulları kullanılarak haksız rekabet yaratılabilmesi için piyasada bu koşullara başvuranların bir kısmının hukuk kurallarını gözeten, tarafların hak ve menfaatlerine uygun genel işlem koşullarını benimserken, diğer kısmının hukuk kurallarını gözetmeyen, bireylerin hak ve menfaatlerini kısıtlayan koşulları benimsemesi ve bunun bir sonucu olarak işlem maliyetlerini düşürmesi durumu akla gelmektedir.³⁶ Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 55/1, (f) hükmünün 56. maddesinin 1. fıkrası

³⁵ Yeşim M Atamer, “Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi - TKHK m. 6 Ve TTK m. 55, f. 1, (f) İle Karşılaştırmalı Olarak”, Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, 8 Nisan 2011, s. 67.

³⁶ Atamer, s. 69.

sında yer alan, “Haksız rekabet sebebiyle müşterileri, kredisi, meslekî itibarı, ticari faaliyetleri veya diğer ekonomik menfaatleri zarar gören veya böyle bir tehlikeyle karşılaşabilecek olan kimse” ifadesi ile birlikte değerlendirilmesi ve hükmün koruma kapsamının bu şekilde belirlenmesi daha isabetli olacaktır.³⁷ Nitekim söz konusu düzenleme ile birlikte haksız rekabet hükümlerinin koruma kapsamına rakipler, tedarikçiler, alıcılar ve bil-hassa tüketiciler alınmış bulunmaktadır.³⁸

C. TÜRK TİCARET KANUNU’NUN 20. MADDESİNİN MEVCUT HUKUKİ UYUŞMAZLIĞA UYGULANMASI SORUNU

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 20. maddesinde, “*Tacir olan veya olmayan bir kişiye, ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmet görmüş olan tacir, uygun bir ücret isteyebilir. Ayrıca, tacir, verdiği avanslar ve yaptığı giderler için, ödeme tarihinden itibaren faize hak kazanır*” hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm tamamlayıcı hukuk kuralı teşkil etmekte olup, tacirin ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmetin görülmesini düzenleyen sözleşmede, söz konusu iş yahut hizmet karşılığında ücret ödenmesine ilişkin bir açıklığın bulunmadığı hallerde uygulama alanı bulacaktır.³⁹

İnceleme konusu karar açısından, kredi kartı üyelik sözleşmesinde kredi kartı aidatı alınmasına yönelik olarak bir düzenleme getirildiği anlaşılmaktadır. Nitekim 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nun 24. maddesinin 4. fıkrasında da sözleşmede yer verilmeyen ücretlerin kart hamilinden alınamayacağı hususu açıkça hüküm altına alınmıştır. Ancak inceleme konusu kararın gerekçesinde

³⁷ Mustafa Sencer Kara, “Genel İşlem Şartlarına İlişkin Haksız Rekabet Hükümleri”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, Y. 2013, S. 1-2, s. 728.

³⁸ Kara, s. 730.

³⁹ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, 17. Bası, Ankara 2012, s. 141; “Banka bir ticari işletmedir ve ücretsiz veya karşılıksız teminat mektubu vermesi düşünülemez. TTK’nun 22. maddesi (6102 sayılı TTK m. 20) hükmü gereğince görmüş olduğu hizmet karşılığında bir ücret istemekte haklıdır. Mahkemece gerekli inceleme yapılarak o tarihte bir sözleşme var ise sözleşme hükümleri dairesinde, şayet sözleşme yok ise bankacılık uygulaması, hak nesafet kuralları dairesinde ilk teminat mektubu için dahi banka yararına komisyon ücreti vs. hesaplanması gerekirken bilirkişi raporlarına uyularak bu hususun ihmal edilmesi doğru değildir” 11. HD., 01.06.1989, 6283/3313 (www.legalbank.net).

yer alan, “bankalar gördükleri hizmetin uygun bir karşılığını istemek hakkına sahiptir” ifadesi sözleşmede herhangi bir kararlaştırma olmasa dahi kart hamilinden ücret alınabileceği şeklinde bir algıya yol açmaktadır.⁴⁰ 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nda ve bu kanuna dayanılarak çıkartılan Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik’te bankaların kart hamillerinden talep edecekleri ücretlerin, her ne ad altında olursa olsun, sözleşmede kararlaştırılmış olması gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla kredi kartı üyelik aidatı adı altında ücret talep edilebilmesi için bu hususa sözleşmede açıklıkla yer verilmesi gerekmektedir. Emredici hukuk kuralının bulunduğu bir alanda, bu kural görmezden gelinerek tamamlayıcı hukuk kuralı olan Türk Ticaret Kanunu’nun 20. maddesinin uygulama alanı bulması isabetli değildir.

D. 6502 SAYILI TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN ÇERÇEVESİNDE KONUNUN İNCELENMESİ

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun 07.11.2013 tarihinde kabul edilmiş olup, 28.11.2013 tarihli ve 28835 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Kanunun 87. maddesi uyarınca Resmi Gazete’de yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra yürürlüğe girmiştir.

Kredi kartı üyelik aidatı adı altında kart hamili tüketiciden ücret talep edilemeyeceği sorunu 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da açıklığa kavuşturulmuştur. Nitekim 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un 3. maddesinin (I) bendinde “tüketici işlemi” kavramı tanımlanmış olup, bu tanımlama kapsa-

⁴⁰ Nitekim Yargıtay 13. Hukuk Dairesi önceki tarihli bir kararında sözleşmede hüküm olmasa dahi kart hamilinin banka tarafından talep edilen ücreti ödemek ile yükümlü olduğu belirtilmiştir. Bu karar, kart aidatına ilişkin talebin sözleşmede yer almadığı durumlarda da ileri sürülebileceği algısına yol açsa da, 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nun 24. maddesinin 4. fıkrasında sözleşmede yer almayan ücret taleplerinin kart hamiline karşı ileri sürülemeyeceği açıkça hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla tamamlayıcı hukuk kural mahiyetindeki Türk Ticaret Kanunu’nun 20. maddesinin mezkûr mesele açısından uygulama alanı bulması mümkün görünmemektedir. Söz konusu karar için bkz.: “Davacı, davalıya ait kredi kartını kullanması nedeniyle, davalı banka tarafından bildirilen ücreti, sözleşmede hüküm olsun ya da olmasın ödemekle yükümlüdür” 13. HD. 05.04.2011, 2010/13722, 2011/5258 (www.legalbank.net).

mında gerçek yahut tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan bankacılık sözleşmelerine de yer verilmiştir. Bu hükmü takiben 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinin 3. fıkrasında, " Bankalar, tüketici kredisi veren finansal kuruluşlar ve kart çıkaran kuruluşlar tarafından tüketiciye sunulan ürün veya hizmetlerde ise tüketiciden faiz dışında alınacak her türlü ücret, komisyon ve masraf türleri ile bunlara ilişkin usul ve esaslar Bakanlığın görüşü alınarak bu Kanunun ruhuna uygun olarak ve tüketiciyi koruyacak şekilde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirlenir" ifadesine yer verilmek suretiyle, banka tarafından tüketiciden ücret talep edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Son olarak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 31. maddesinin 3. fıkrasında, "Kart çıkaran kuruluşlar, tüketicilere yıllık üyelik aidatı ve benzeri isim altında ücret tahsil etmedikleri bir kredi kartı türü sunmak zorundadır" ifadesine yer verilerek bankaların tüketicilerden ücret tahsil edebileceği hüküm altına alınmış olup, bankalara da masrafsız bir kredi kartı türü çıkarma yükümlülüğü getirilmiştir.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte, kredi kartı aidatı adı altında bankalar tarafından tüketicilerden alınan ücretlerin, sözleşmede yazılmış olması ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na belirlenen meblağı aşmamış olması kaydıyla, haksız şart teşkil etmeyeceği sonucuna ulaşılabilecektir.

V. SONUÇ

Yargıtay'ın vermiş olduğu karar doğru olmakla birlikte kararda yer verilen gerekçelerin kısmen eksik ve kısmen de doğruyu yansıtmadığı kanaatindeyiz. Şöyle ki:

Kredi kartı sözleşmeleri sürekli edim içeren ve karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerdir. Tüketici sıfatına haiz kart hamili ile banka arasında akdedilen bu sözleşmeye 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un uygulanması gerekmektedir. Yargıtay kararında da belirtildiği üzere bankalar kredi kartı çıkararak, maliyet ve risk barındıran bir edimi üstlenmektedir. Banka ile kart hamili tüketici arasında akdedilen kredi kartı üyelik sözleşmesinin iltihakı

sözleşme teşkil etmediği yönündeki tespit yerindedir. Nitekim iltihakî sözleşmelerde bir taraf, kamu hizmeti ifa etmeyi üstlenerek sözleşme yapma zorunluluğu taşımaktadır. Ancak Yargıtay kararında, banka ile tüketici arasında akdedilen sözleşmenin niteliğinin tespiti yoluna gidilmemiştir. Banka ile tüketici arasında akdedilen sözleşme, içeriğinde genel işlem koşulları barındıran yahut genel işlem koşullarına doğrudan atıfta bulunan, tamamının yahut bir kısmının önceden banka tarafından düzenlendiği banka standart sözleşmesidir. Olayımızda, banka standart sözleşmesinin içeriğinde yer alan kredi kartı üyelik aidatı talebine ilişkin hüküm, genel işlem koşulu mahiyetindedir.

Genel işlem koşulları, taraflardan birisinin tüketici olduğu sözleşmeler açısından haksız şart kavramı altında incelemeye tabi tutulmaktadır. Olayımızda, banka standart sözleşmesi yer aldığından ötürü haksız şart incelemesi salt olarak “şartın iyiniyet kuralına aykırı düşecek şekilde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olup olmadığı” unsuru çerçevesinde yapılmalıdır. Söz konusu unsurun inceleme konusu olaya nüfuz edebilmesi için Haksız Şartlar Hakkında Yönetmeliğin 6. maddesinin 2. fıkrası temel alınmak suretiyle kredi kartı üyelik aidatı talebine ilişkin hüküm değerlendirilmelidir.

Kredi kartı üyelik aidatı adı altında tüketiciden ücret talep edilebilmesi, bu durumun sözleşmede kararlaştırılmış olmasına bağlıdır. Şayet sözleşmede kredi kartı aidatı talebine ilişkin herhangi bir hükme yer verilmediyse, 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nda yer alan emredici hüküm gereği, tüketiciden bu yönde bir talepte bulunulamayacaktır. Dolayısıyla 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 20. maddesinde yer alan tacirin ücret isteme hakkına ilişkin tamamlayıcı hukuk kuralının, taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu kredi kartı üyelik sözleşmesinde uygulanabilmesi mümkün değildir.

Bu sebeple yukarıda izah edilen değerlendirme aşamaları dikkate alınarak söz konusu hadisenin incelenmesi gerekirken, banka ile tüketici arasında akdedilen sözleşmenin iltihakî sözleşme olmadığınin tespiti ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 20. maddesinde yer

alan tacirin ücret isteme hakkına ilişkin tamamlayıcı hukuk kuralının uygulanması suretiyle uyuşmazlığın çözülmeye çalışılması isabetli olmuştur.

Kaynakça

- Akipek Şebnem, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Kredi Kartları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara 2003, S. 3, C. 52, s. 103-119.
- Arkan Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, 17. Bası, Ankara 2012.
- Atamer Yeşim M., "Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi - TKHK m. 6 Ve TTK m. 55, f. 1, (f) İle Karşılaştırmalı Olarak", *Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu*, 8 Nisan 2011, s. 1-73.
- Aydoğdu Murat, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Düzenlenen Genel İşlem Koşullarının Konu Bakımından Uygulama Alanı, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 2, 2011, s. 1-50.
- Eren Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 14. Bası, Ankara 2012.
- Görgeç Başak, Genel İşlem Koşullarının Kişilik Hakkı Kapsamında Değerlendirilmesi, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 1, s. 403-440.
- Hatemi Hüseyin/Gökyayla Emre, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, 2. Bası, İstanbul 2012.
- Havutçu Ayşe, *Açık İçerik Denetimi Yoluyla Tüketicinin Genel İşlem Şartlarına Karşı Korunması*, İzmir 2003.
- İşgüzar Hasan, *Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri*, Ankara 2003.
- Kaplan İbrahim, *Banka Sözleşmeleri Hukuku*, C. I, Ankara 1996.
- Kaplan İbrahim, "Banka Standart Sözleşmeler ve Banka Genel İşlem Şartları", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XVI, S. 2, Aralık 1991.
- Kuntalp Erden, "Yargıtay Kararları Işığında Kredi Kartı", *Ticaret Hukuku Ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, S. XIII, 5-6 Nisan 1996, s. 273-310.
- Kuntalp Erden, "Bankalar Ve Genel İşlem Koşulları", *Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu*, 8 Nisan 2011, s. 81-102 (Banka).
- Oğuz Cemal, "Standart Sözleşmelerin BK. 21 İle 99/2 ve 100/3 Hükümlerine Göre Hâkim Tarafından Kontrolü", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 1998/1, s. 25-37.
- Oğuzman M. Kemal/Öz M. Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. I, 10. Bası, İstanbul 2012.
- Kara Mustafa Sencer, Genel İşlem Şartlarına İlişkin Haksız Rekabet Hükümleri, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 723-742.

- Kara Mustafa Sencer, "Genel İşlem Şartlarına İlişkin Haksız Rekabet Hükümleri", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, Y. 2013, S. 1-2, s. 723-742.
- Sirmen A. Lâle, "Tüketici Sözleşmelerindeki Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi", *Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu*, 8 Nisan 2014, s. 109-133.
- Şener Oruç Hami, *Satış Noktasından Elektronik Fon Transfer Sistemi (EFTPOS) Ve Hukuki Niteliği*, İstanbul 2000.
- Uluslan M. İlhan, "Genel İşlem Şartlarında ve Özellikle Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Haksız Şartlara İlişkin İçerik Denetimi", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, İstanbul Aralık 2004, S. 1-2, C. 3, s. 27-48.
- Yeniocak Umut, *Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Genel İşlem Koşullarının Yargısal Denetimi*, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 107, 2013 s. 75-96.